

طبقه‌بندی مفاهیم موسیقی «رپ» فارسی (ویرایش اول)

محمد مهدی مولایی
mm@mowlaei.ir

چکیده: در این مقاله ترانه‌های منتشر شده در ژانر «رپ» در فضای موسیقی فارسی در سالهای اخیر مورد بررسی قرار گرفته است و تلاش شده این ترانه‌ها و مفاهیم مورد توجه در رپ فارسی از نظر محتوایی طبقه‌بندی شوند. در این مقاله محتوای ترانه‌های ارائه شده در این ژانر که اغلب توسط نوجوانان و با امکانات اولیه تولید و به‌وسیله سایت‌ها و وبلاگ‌های اینترنتی منتشر می‌شوند گردآوری شده و موضوعات این ترانه‌ها مورد توجه قرار گرفته و در چهار بخش دسته‌بندی شده‌اند.

مقدمه

«رپ» به عنوان گونه‌ای از موسیقی در سال‌های اخیر - با تاخیری چند ده ساله نسبت به غرب - مورد توجه جوانان و نوجوانان ایرانی قرار گرفته است. نوجوانان با کمک وسائل و امکاناتی که تکنولوژی‌های جدید ارتباطی در اختیارشان قرار داده است نسبت به تولید و انتشار ترانه‌های رپ اقدام می‌کنند. روند تولید و انتشار قطعه‌های رپ، بر خلاف آنچه پیش از این در مورد تولید و انتشار سایر قطعه‌های موسیقی در ایران وجود داشته، خارج از فرایند رسمی است.

تولید این قطعه‌ها نه در استودیوهای پیشرفته و به وسیله تیمی متشکل از سرمایه‌گذار، ترانه‌سرا، خواننده، نوازنده، آهنگ‌ساز و ... بلکه در استودیوهای ابتدایی و خانگی انجام می‌شود و اغلب همه این نقش‌ها را یک یا چند نوجوان به تنهایی انجام می‌دهند. آنها خودشان ترانه می‌گویند و می‌خوانند و برای ساخت موسیقی هم یا ملودی‌های آماده (بیت) را از اینترنت دریافت می‌کنند و یا به کمک نرم‌افزارهای موسیقی به شکل ابتدایی نواهایی تولید می‌کنند.

در فرآیند انتشار هم احتیاجی به شرکت‌های تولید، توزیع و پخش آثار نیست و نوجوانان آثارشان را اصطلاحاً زیرزمینی و به کمک سایت‌ها و وبلاگ‌های اینترنتی و تکنولوژی‌های ارتباطی دستگاه‌ها و تلفن‌های همراه مانند بلوتوث منتشر می‌کنند تا دست‌به‌دست بچرخد و به وسیله هم‌سن و سال‌های‌شان شنیده شود.

بدین ترتیب تولید و انتشار آلبوم و قطعه‌های موسیقی که پیش از این علاوه بر پیچیدگی‌های روند کسب مجوز و تهیه آلبوم، در انحصار شرکت‌های خاصی بود دگرگون شده و امروز هر شهروند با کم‌ترین سطح دانش و امکانات می‌تواند در نقش یک تولیدکننده ظاهر شود.

همین گسترده شدن طیف تولیدکنندگان قطعه‌های رپ است که باعث گسترده‌گی موضوعات و مفاهیم مطرح شده در موسیقی رپ می‌شود. از آنجایی که جوانان ایرانی به گروه‌های اجتماعی، فکری، قومی و طبقاتی متفاوتی تعلق دارند و تفکرات آنها دغدغه‌ها و اندیشه‌های گسترده‌ای را شامل می‌شود، در موسیقی رپ که از معدود عرصه‌های بی‌واسطه بازنمایی این اندیشه‌ها و تفکرات است با موضوعات گسترده و بسیار متنوعی روبرو هستیم. موضوعاتی که هر کدام ریشه در مسئله‌ای اجتماعی دارند و موقعیت اجتماعی خاصی را توصیف و روایت می‌کنند که ذهن تعدادی از جوانان جامعه را اشغال کرده است.

از این روست که تلاش برای بررسی و تحلیل علمی قطعه‌های موسیقی رپ به عنوان بخشی از محصولات و تولیدات فرهنگ عامه دارای اهمیت بالایی است. مسئله‌ای که می‌تواند مورد توجه جامعه‌شناسان، مردم‌شناسان و کارشناسان علوم اجتماعی و انسانی قرار گیرد و تاکنون از آن غفلت شده است و در این حوزه صرفاً به مقاله‌های ژورنالیستی بسنده شده است.

در این راه تلاش برای طبقه‌بندی این قطعه‌ها به عنوان قدم اول بررسی علمی، در این مقاله مورد توجه قرار گرفته است. این مقاله در مرحله تکمیل است و متن حاضر نسخه در حال تکمیل و نه نهایی است. نگارنده از خوانندگان و صاحب‌نظران دعوت می‌کند تا با ارائه نظرات و پیشنهاداتشان در مورد دسته‌بندی ارائه شده، به رسیدن به طبقه‌بندی قابل قبول در این حوزه کمک کنند.

سابقه دسته‌بندی موسیقی رپ در منابع انگلیسی

از موسیقی رپ غربی در منابع انگلیسی دسته‌بندی‌های متفاوتی ارائه شده است. به عنوان یک نمونه روی شاکر (Roy Shuker) در کتاب «مفاهیم کلیدی در موسیقی عامه‌پسند» پنج زیرشاخه برای موسیقی رپ تعریف می‌کند. (۱) این پنج دسته عبارتند از: گنگستا رپ (gangsta rap)، هاردکور رپ (Hardcore rap)، رگه رپ (reggae rap)، فیمیل رپ (female rap)، ایست کوست رپ (east coast rap).

نمونه اینگونه دسته‌بندی‌ها در کتاب‌ها و مقالات حوزه پژوهش موسیقی فراوان انجام شده است. دسته‌بندی موسیقی رپ در مقالات مختلف معمولاً بر سه اساس صورت گرفته است: «دسته‌بندی بر اساس محتوا»، «دسته‌بندی بر اساس سبک موسیقی»، «دسته‌بندی محلی بر اساس جغرافیا». در برخی از مقالات هم دسته‌بندی انجام شده ترکیبی از سه روش فوق است.

در «دسته‌بندی بر اساس محتوا»، موضوع ترانه‌های رپ مورد توجه قرار می‌گیرد. بر این اساس قطعه‌های رپ در گروه‌های متفاوتی دسته‌بندی می‌شوند. نمونه‌هایی از این زیرژانرها به این شرح هستند: درتی رپ (Dirty rap)، اسید رپ (Acid rap)، گنگستا رپ (Gangsta rap)، هاردکور رپ (Hardcore hip hop)، اموشنال رپ (emotional rap).

در «دسته‌بندی بر اساس سبک موسیقی»، موسیقی قطعه‌های رپ مورد توجه قرار می‌گیرد. بر اساس اینکه موسیقی بکار برده شده ترکیبی از رپ و سبک‌های دیگر موسیقی باشد قطعه‌ها تقسیم‌بندی می‌شوند. جاز- رپ (Jazz rap)، پاپ-رپ (Pop-rap)، آر.اند.بی (Hip Pop R&B)، کانتری-رپ (Country-rap) نمونه‌هایی از زیرژانرهای رپ هستند.

در «دسته‌بندی محلی بر اساس جغرافیا» حوزه جغرافیایی که گروه یا خواننده رپ به آن تعلق دارد مورد توجه قرار می‌گیرد. این حوزه جغرافیایی می‌تواند قاره، کشور، ایالت، ناحیه، شهر یا حتی محله‌های شهری باشد. نمونه‌هایی از این تقسیم‌بندی: رپ امریکایی (American hip hop)، رپ لاتین (Latin rap)، رپ آسیایی (Asian hip hop)، رپ خاورمیانه (middle east rap)، رپ عربی (Arabic hip hop)، رپ ایرانی (Iranian hip hop).

در دانشنامه آنلاین ویکی‌پدیا لیست کاملی از همه ژانرها و زیرژانرهای تعریف شده در مورد موسیقی رپ گردآوری شده است. (۲)

سابقه دسته‌بندی موسیقی رپ در منابع فارسی

در بین معدود مقاله‌هایی که در مورد موسیقی رپ فارسی نوشته شده، تنها در یک مقاله برای ارائه دسته‌بندی از این موسیقی تلاش شده است. نصیر مشکوری در مقاله «موسیقی هیپ‌هاپ یا کوچه بازاری» مجموعه خوانندگان رپ فارسی را در چهار گروه زیر تقسیم‌بندی می‌کند: (۳)

«الف/ افراد یا گروه‌هایی که از روش خشن و متهاجم خاص «گانگستا/رپ» استفاده می‌کنند. من نام اینان را «رپرهای خیابانی» گذاشته‌ام، چرا که برای بیان درک خود از زبان کوچه و خیابانی سود می‌برند، و از رکیک بودن افکار و طرز بیان خود نیز ابایی ندارند. حتی گاهی اوقات، نوعی جنسیت زیادی مردانه و اغراق‌آمیز در آن دیده می‌شود ... مهم‌ترین و تاثیرگذارترین هنرمندان ما در این شاخه هیپ‌هاپ، «زدبازی»، «پیشرو»، «تهی»، «ابلیس» و «هیچ‌کس» هستند.

ب/ دومین گروه رپرهای ما خیلی دست‌به‌عصا تر و با انضباط‌تر هستند و افکار و رفتارشان هم با معیارهای اجتماعی همخوانی بیشتری دارد. در این گروه به اسم‌هایی از قبیل «ام‌زیپر»، «هارنیک»، «تروت اسپیریت» (روح حقیقت)، و «سالومه» برخورد می‌کنیم. این‌ها مخاطب‌های بیشتری را دربر می‌گیرند و این قابلیت را دارند که تصویر مثبت‌تر و امیدوارانه‌تری را از نسل خود ترسیم کنند، و حتی شاید بتوانند معیارهای فرهنگی را نیز در جهت بارورتری یاری کنند.

ج/ بعد می‌رسیم به رپرهایی که بیشتر در صدد محبوبیت خود و استفاده‌های اقتصادی از این موسیقی هستند. نهایتاً آهنگ‌های این افراد در مسیر رایج جامعه واقع می‌شود و تلاش نمی‌کند چیزی ورای سرگرمی ارائه دهد. دو تن از این افراد «شاهکار بینش‌پژوه» و «فا-تریتوری» هستند.

د/ در نهایت، می‌رسیم به رپرهایی که در خارج از ایران فعالیت می‌کنند. این‌ها در دنیای هنری خاص خودشان زندگی می‌کنند که ربط مستقیمی به واقعیت‌های جامعه در ایران ندارد. بعضی از این دوستان با استعداد «عرفان»، «داد»، «پرینس-پ» (شاهزاده-پ)، «پرژین پرینس» (شاهزاده ایرانی)، «فارض»، و «دیو» هستند.

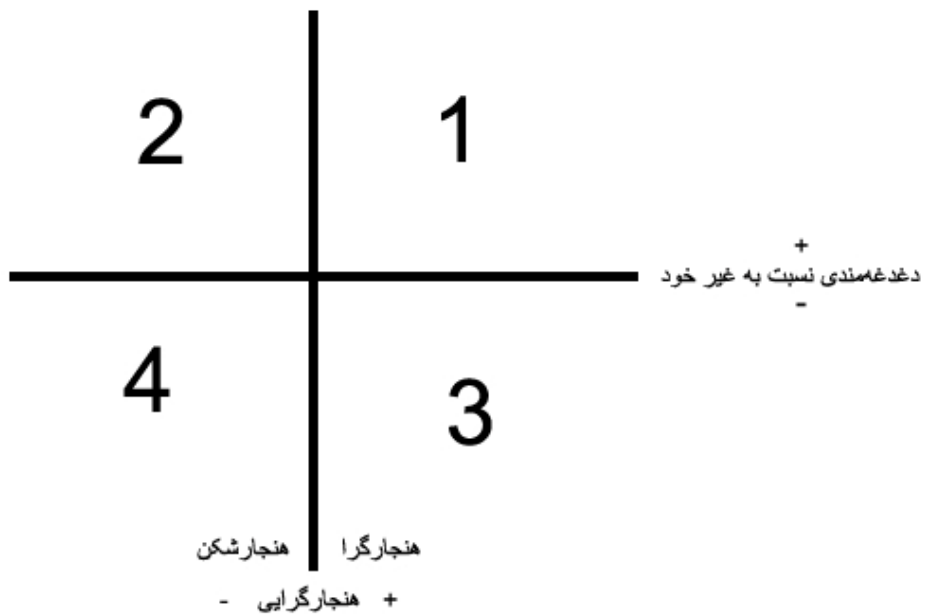
تلاش برای دسته‌بندی رپ فارسی

در دسته‌بندی قطعه‌های رپ دو شاخص عمده می‌توان در نظر گرفت که از تداخل و ترکیب این دو شاخص، ترانه‌های رپ در چهار دسته یا حوزه قرار می‌گیرند. این دو شاخص عبارتند از: «هنجارگرایی» و «دغدغه‌مندی نسبت به غیر خود».

«هنجارگرایی» عبارت است از رعایت هنجارها و ارزشهای پذیرفته شده در عرف جامعه هم در جنبه ساختاری و هم در جنبه زبانی و لغوی ترانه‌ها. بر این اساس ترانه‌های رپ به دو گروه «هنجارگرا» و «هنجارشکن» تقسیم می‌شوند.

«دغدغه‌مندی نسبت به غیر خود» شاخص دیگری برای تقسیم‌بندی ترانه‌های رپ است. برخی ترانه‌های رپ به دغدغه‌ای فراتر از مسائل شخصی خواننده یا سازنده آن می‌پردازند و در برخی دیگر تولیدکننده به دغدغه‌ها و مسائل حوزه شخصی خود اهمیت بیشتری می‌دهد.

از ترکیب این دو شاخص، قطعه‌های رپ در چهار ناحیه و منطقه قرار می‌گیرند که در هر کدام از این ناحیه‌ها هم موضوعات متنوعی مطرح می‌شود.

یک - رپ هنجارگرای دغدغه‌مند نسبت به غیر خود

یک - یک - رپ انتقادی

یک - یک - یک - رپ انتقادی سیاسی

یک - یک - دو - رپ انتقادی اجتماعی

یک - یک - سه - رپ انتقادی اخلاقی

یک - دو - رپ ارزشی

یک - دو - یک - رپ ارزشی - ملی

یک - دو - دو - رپ ارزشی - مذهبی

یک - دو - سه - رپ ارزشی - حکومتی

یک - دو - چهار - رپ ارزشی - محلی

یک - دو - پنج - رپ ارزشی - اخلاقی

دو - رپ هنجارشکن دغدغه‌مند نسبت به غیر خود

دو - یک - رپ پرخاشگر

دو - یک - یک - رپ پرخاشگر اجتماعی

دو - یک - یک - یک - رپ نژادپرست

دو - یک - یک - دو - رپ ضد زن

دو - یک - دو - رپ پرخاشگر سیاسی

دو - دو - رپ خیابانی

دو - دو - یک - رپ جاهلی

دو - دو - دو - رپ گسنگستری

سه - رپ هنجارگرای بی دغدغه نسبت به غیر خود

سه - یک - رپ عاشقانه

سه - دو - رپ ضدعاشقانه

سه - سه - رپ وصف حال

چهار - رپ - هنجارشکن - بی دغدغه نسبت به غیر خود

چهار - یک - رپ - بی قید و بند

چهار - یک - یک - رپ - پارتنری

چهار - یک - دو - رپ - مواد مخدر

چهار - یک - سه - رپ - سرخوش

چهار - دو - مجادله (کل کل)

چهار - دو - یک - رپ - تعریف از خود

چهار - دو - دو - رپ - مرید-مرادی

چهار - دو - سه - رپ - تمسخر و تحقیر دیگری

یک - رپ - هنجارگرای دغدغه‌مند نسبت به غیر خود

قطعه‌های موسیقی رپ که در این ناحیه قرار می‌گیرند، نسبت به رعایت هنجارهای جامعه حساس هستند و محصولاتشان را در چارچوب هنجارهای موجود تهیه می‌کنند. کلمات، اصطلاحات و عباراتی که در این قطعه‌ها استفاده می‌شود منطبق با زبان پذیرفته شده در عرف و رایج در جامعه است. همچنین سازندگان این قطعه‌ها تلاش می‌کنند به دغدغه‌هایی فراتر از مسائل شخصی خودشان بپردازند.

قطعه‌های این ناحیه را می‌توان در دو دسته «انتقادی» و «ارزشی» تقسیم‌بندی کرد.

یک - یک - رپ - انتقادی

در اینگونه قطعه‌ها سازنده نسبت به پدیده‌های اطراف خود نگاهی معترض و انتقادی دارد. این نگاه انتقادی در قالب ترانه رپ منعکس می‌شود. نگاه انتقادی در ترانه‌های رپ می‌تواند نسبت به موضوعات مختلفی باشد ولی عمدتاً در سه دسته «انتقادی سیاسی»، «انتقادی اجتماعی» و «انتقادی اخلاقی» قرار می‌گیرد.

یک - یک - یک - رپ - انتقادی سیاسی

ترانه‌های رپ انتقادی سیاسی خود به دو دسته داخلی و بین‌المللی تقسیم می‌شوند. ترانه‌های رپ انتقادی سیاسی داخلی، اعتراض و انتقاد به مسائل سیاسی روز را مطرح می‌کنند. این ترانه‌ها اغلب به رویدادها و سیاست‌گذاری‌های دولتی و حکومتی معترض هستند. ترانه‌های این گروه شباهت زیادی به یادداشت‌ها و مقالات روزنامه‌های سیاسی معترض دارند و همان مفاهیم را در قالب موسیقی عرضه می‌کنند.

قطعه «نامه‌ای به رئیس‌جمهور» از «بهرام» نمونه‌ای از این ترانه‌هاست. «بهرام» در این ترانه انتقاداتی نسبت به سیاست‌های دولت نهم و شخص رئیس‌جمهور این دولت مطرح می‌کند. بخشی از این ترانه:
 «تو گفتی دولت من، دولت آرامش / که ذهن مردم برا حمایت آماده ش؟
 وسعت فکر من از خزر تا خلیج فارس / نمی‌خوام ازم بگیرینش بشه دری که باز»

قطعه «اتهام» از «ماهور» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. «ماهور» در این ترانه انتقاد و اعتراض خود به طرح امنیت اجتماعی و نحوه برخورد نیروی انتظامی با متخلفان را مطرح می‌کند. بخشی از این ترانه:
 «توی سال انسجام خوردیم اتهام / آخه دارید از کی می‌گیرید انتقام؟
 دنیا دار به سرعت پیش می‌ره / اما تو به فکر اینی که کار من چیش گیره»

قطعه «بذار بنزین بنزم» از «تله» هم اعتراضی است به طرح سهمیه‌بندی بنزین و عواقب آن در جامعه. بخشی از این ترانه:
 «بنزین سهمیه شده واقعا که چی / نمی‌بینم اصلا وقت خوابم رسید»

نوبت صف بنزینِ بعدِ روغن و قند / من آزاد نمی‌خرم بزن دورم رو خط
به کابوسام کم بود، بنزین هم اضافه کن / یِ گالن شده حتی قسطی هم اجاره کن»

ترانه‌های رپ انتقادی سیاسی بین‌المللی به سیاست‌گذاری‌های جهانی اعتراض دارند. اغلب این قطعه‌ها به سیاست‌های بین‌المللی دولت‌های غربی به خصوص امریکا در سطح جهان اعتراض دارند.

قطعه «جورجی گوش کن» از «گیو» نمونه‌ای از این ترانه‌هاست که خواننده خطاب به جورج بوش اعتراض‌هایش را مطرح می‌کند. بخشی از این ترانه:

«از چهل سال پیش تا حالا / شما شدید دشمن درجه یک ما
شما شدید فرشته نجات دنیا / ما شدیم تروریست حالا تو دنیا؟
از جنگ طبس و تحریم و شعار / حمایت‌تون از دولت بعثی‌ها»

قطعه «لالا فلسطین» از گروه «جیغ بنفش» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست که به مسئله فلسطین اختصاص دارد و اعتراضی به عملکرد دولت اسرائیل است. بخشی از این ترانه:
«اسرائیل فرزند ابلیس حالا گوش کن ببین چی بهت می‌گم
اگِ داری توپ و تفنگ، منم دارم چند قلوه سنگ»

قطعه «صلح» از «اس. تو. آ.» از آلبوم «قوم آریا» ترانه دیگری از این نوع است. بخشی از این ترانه:
«این همه کشت و کشتار آخه تا کی؟ / کجا می‌بری با خود تاج و تخت رو»
در کلام این ترانه به طور مستقیم اسمی از امریکا نمی‌آید، اما مفاهیم بکار رفته که در کلیپ ترانه با تصاویر جنایات جنگی امریکا همراه شده اعتراض سازنده را نشان می‌دهد.

ترانه «تروریست» قطعه اعتراض‌آمیز دیگری نسبت به سیاست‌های امریکا است. این ترانه به‌خصوص به عملکرد امریکا در منطقه خاورمیانه و کشورهای مسلمان اشاره دارد. بخشی از این ترانه:
«حرفم رو بگیر اگِ می‌شنوی / خوب به من نگاه کن توی زندگی
تروریستی که می‌گن ماها نیستیم / یازده سپتامبر بودش از قصدی
یِ زن بیوه دارِ می‌زنِ شیون / قاتل عوضی نمی‌فهمِ چی می‌گن
از خاک ما برین بیرون این و می‌گن / اما اونا به فکر نفت و چیزای دیگن»

یک - یک - دو - رپ انتقادی اجتماعی

قطعه‌هایی که در این گروه قرار می‌گیرند حاوی اعتراض‌های اجتماعی به مسائلی از قبیل فقر، فحشا، اعتیاد، اختلاف طبقاتی، مسائل و مشکلات حوزه جوانان، مشکلات زندگی شهری و زندگی روزمره و دیگر معضلات اجتماعی هستند. ترانه‌های این بخش شبیه یادداشت‌های صفحات اجتماعی نشریات هستند که به مشکلات و معضلات اجتماعی می‌پردازند.

قطعه «اختلاف» از «هیچکس» شناخته‌شده‌ترین ترانه با این موضوع است. ترانه به موضوع اختلاف طبقاتی و مناسبات زندگی مدرن در شهر تهران می‌پردازد. بخشی از این ترانه:

«این‌جا جنگل، بخور تا خورده نشی / این‌جا نصف عقده‌ای آن، نصف وحشی
اختلاف طبقاتی این‌جا بی‌داد می‌کن / روح مردم و زخمی و بیمار می‌کن
همه کنار هم، فقیر و مایه‌دار خفن / توی تاکسی همه می‌خوان کرایه ندن
نمکی با چرخش کنار ی بنز / هیکل و چرخش با هم کرایه بنز
من و تو و اون بودیم از ی قطره / حالا ببین فاصله ماها چقدر»

قطعه «خیابونی‌ها» از «قاف» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. ترانه همچنان که از نامش پیداست به موضوع زندگی خیابانی می‌پردازد. بخشی از این ترانه:

«اینجا همه چی پولی، کلی بیچاره هست / اینجا چاله دار، اما مشکل نی، چاره هست
بحث سر شرافت، پول چرک کف دست / جنگ سر کثافت، کاسب چشم و بسته»

قطعه «شهر گمشده» از کامی.ام.سی به مسئله مشکلات زندگی شهری در تهران می‌پردازد. ترانه نگاهی نوستالژیک به تهران قدیم دارد. در ترانه وضعیت فعلی تهران با تهران قدیم مقایسه می‌شود. بخشی از این ترانه:

«می‌خونم از تهرون، قلب توی ایرون / شهر خوب و خوش ما الان شده وایرون
ترافیک و دود و دم، آدم‌های حیرون / کاشکی می‌شد می‌رفتند ارذل‌ها بیرون
چقدر با صفا بود شب‌های شمرون / کاج کنار شهر الان شد داغون»

ترانه «کنکور» از گروه «مزپیر» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. این ترانه، اعتراضی است به معضل کنکور که بخش زیادی از نوجوانان و جوانان جامعه ایرانی با آن دیگر هستند. بخشی از این ترانه:

«آره، کنکور تو ایران ی غول
اون بچه‌ای که ادعا می‌کن درساشو فول / سر جلسه عین خر تو گل می‌مون
اما خودش خوب می‌دون / این کنکور حالا حالاها باهاش می‌مون»

ترانه دیگری با نام «کابوس کنکور» کار مشترک چهار رپ‌کن قطعه دیگری است که به موضوع کنکور می‌پردازد.

گاهی ترانه‌های رپ، انتقادی از جانب نوجوانان نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای والدین و نسل قبلی جامعه است. مثلاً ترانه «بازم می‌ریم مدرسه» از «لولین» و «بی‌صفت» اعتراض نوجوانان به سیستم آموزشی فعلی است که با زبانی هجوگونه بیان می‌شود. بخشی از این ترانه:

«من مدرسه نمی‌آم تا بخونم درس / آخ اسم دانش آموز رو کی به جونم بست
می‌آیم مدرسه به امید زنگ ورزش / برام ریاضی ی کم سخت درکش
از بوقلمون گرفته تا کتاب و دفتر / همه چی هست تو کیف‌ها به‌جز کتاب و دفتر»

یک - یک - سه - رپ انتقادی اخلاقی

قطعه‌های این بخش اعتراض و انتقادی به وضعیت اخلاقی حاکم بر جامعه را بیان می‌کنند. این گونه ترانه‌ها بیشتر اخلاق فردی را نشانه می‌روند و در حکم هشدارهای اخلاقی اعتراض‌شان را به رعایت نشدن اصول اخلاقی در جامعه نشان می‌دهند.

قطعه «وجدان» از «هیچ‌کس» انتقادی است به توجه نکردن به وجدان در بین خلاف‌کاران. بخشی از این ترانه:

«صداهای توی کلت بهت می‌گن که ی کاری کردی
دوست داری عقربه‌های زمان و برگردونی / ولی زمان دزد و تو نمی‌تونی
فکر کن من وجدانت مو تو رو به دست خودت سریعتر می‌دم لو
بهم خوب نگاه کن / باید بترسی تو تا ابد / چه بد چه بد»

ترانه «سی.دی رو بکشن» از «یاس» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. این ترانه در مورد مسئله پخش سی.دی غیراخلاقی منتسب به «زهرا امیرابراهیمی» بازیگر تلویزیون ایران و در اعتراض به برخورد جامعه با این پدیده و استقبال از تکثیر این سی.دی ساخته شده است. بخشی از این ترانه:

«الکی تبصره زن، خودت رو تبرئه کنی / تو عقل داشتی، خودت رهبر خودی
می‌گم به اونایی که واسه بقیه حرف تشنن / تو حرف زن سی.دی رو بشکن»

قطعه «صورتک» از «سایه» هم از این نوع آثار است. ترانه به مسئله غرق شدن انسان امروز در زندگی و دور شدن او از مسائل اخلاقی اعتراض می‌کند. بخشی از این ترانه:

«دیگه نیستیم خودمون، اسیر نقاب شدیم / مٹ ی عکس کهنه همه توی قاب شدیم
صورتک رو صورت، نمی‌بینیم، کور شدیم / بعضی مٹ حیوونیم از آدمی دور شدیم
همه بنده اسکناس، بازیچه پول شدیم / من و تو با مردم خز بدجوری ناطور شدیم»

ترانه «هدف» از «یاس» به دچار شدن به روزمرگی در زندگی روزانه و انحرافات اخلاقی انسان‌ها اعتراض دارد. ترانه به مخاطب یادآوری می‌کند که پایان زندگی بالاخره مرگ است و مخاطب را برای کنار گذاشتن پلیدی‌ها به توکل به خدا دعوت می‌کند. بخشی از این ترانه:

«آگ حال نمی‌کنی تو گوشت پنبه کن / که این قصه زندگی تو از شنبه صبح
حرف زن، هیس! گوش کن فقط / چند تا حقیقت تلخ رو نوش کن ازم
تو هدف نداری واسه آینده / باید که بگم به تو من ی چیزایی رو شاید که
نکات ایمنی تو زندگیت هدایت ش / سکان زندگی تو با هدف هدایت ش
با یاد و نام خدا دنبال هدفت برو / توکل به خدا همه جا می‌رسون تو رو»

یک - دو - رپِ ارزشی

در اینگونه قطعه‌ها سازنده به دنبال ترویج و تحکیم نظام ارزشی مدنظر خود است. خواننده تلاش می‌کند مجموعه مفاهیم و ارزش‌هایی یک نظام ارزشی را در قالب ترانه رپ تبلیغ کند. ترانه‌های این بخش اغلب حالتی شعارگونه به خود می‌گیرند. این نظام ارزشی می‌تواند در بخش‌های ملی، مذهبی، حکومتی، محلی و اخلاقی دسته‌بندی شود.

یک - دو - یک - رپِ ارزشی ملی

این ترانه‌ها در دفاع از هویت ملی ایرانی ساخته شده‌اند. در این قطعه‌ها از عبارات و تعابیر وطن‌پرستانه، ملی‌گرایانه و گاهی تعابیر مربوط به فرهنگ و تاریخ ایران باستان استفاده می‌شود. اشاره به نمادهای دوران امپراطوری هخامنشی، نگاه ستایش‌آمیز به شاهان هخامنشی (به‌طور خاص کوروش) و اشاره به اسطوره‌های شاهنامه در این نوع ترانه‌ها دیده می‌شود. همچنین اشاره به آمادگی در مقابل هر گونه تهاجم خارجی و دفاع از خاک ایران در این ترانه‌ها وجود دارد.

ترانه «هنوز نمرده وطن» از «تهم» با بیتی از شاهنامه شروع می‌شود. و اینطور ادامه پیدا می‌کند:

«کجان اون شیرمردا / معلوم امروز وقتش / دیر فردا

کجاست آرش؟ / بگو / کجاست کاوه

کجاست خشایار حقیقی / نگو خواب

کجا خفته بگو کوروش کبیر / تا که بفهمند پیدا نمی‌شه نظیر

کجاست زال / رستم دستان / تا ابد این خاک که تو مشتم هست بام (با من)»

«تهم» در قطعه دیگری به نام «غم‌نامه» به‌طور کامل یکی از اشعار شاهنامه را در قالب رپ اجرا می‌کند.

ترانه «ایران» از «ابلیس»، «تهی» و «پارتو» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:

«کتیبه‌های باستانی بوده از باستان تا امروز / این نشانه فرهنگ ایران امروز

خون آریا، صدای ما بیا / همه با هم بگیریم ایران ما راه بیا»

گاهی برای بزرگداشت یکی از مشاهیر ایرانی ترانه‌ای خوانده می‌شود. به عنوان مثال «یاس» در بزرگداشت مولانا، شاعر و اندیشمند ایرانی قطعه‌ای با عنوان «صلح تویی» اجرا کرده است.

ترانه «وطن پرست» از «هیچکس» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:

«لان گربه‌س، ی زمانی ببر بوده / به چه هیبتی این ببر از غرب تا شرق بوده

مهد تمدن از همین جاست / تو ی وطن پرست می‌خوای، منم اینجام»

«بی‌باک» دیگر خواننده رپ در قطعه «۳۰۰» به ماجرای فیلم سیصد واکنش نشان می‌دهد که این ترانه را هم می‌توان در رده ترانه‌های ارزشی ملی قرار داد. بخشی از این ترانه:

«امسال واسه من سال کوروش کبیر / دشمن ایران کور بش بمیر

خشایارها این خاک رو با جون و دل حفظش کردن / با خون دل
 قانون مدنی مدیون به کورش ما / پس به دشمن ایران بگو کور بشِ ها
 ما ایرانیا نوشتیم اولین اعلامیه حقوق بشر / فیلم شما لعنتی اس دروغ به بشر»
 در این ترانه نمونه توصیف‌های اغراق‌آمیز عوامانه ناسیونالیستی هم دیده می‌شود:
 «آگِ ایرانیا مسخره کردن دارن پس چرا / مسندهای بزرگ دنیا مٹ ناسا میچرخن رو دست ما»
 برخی قطعه‌های رپ را می‌توان در چند دسته متفاوت قرار داد. به عنوان نمونه ترانه «۳۰۰» ضمن اینکه تلاش می‌کند ارزش‌ها و نمادهای ملی را تقویت کند به مفاهیم و باورهای مذهبی هم اشاره می‌کند و به نوعی ترکیبی از مفاهیم ملی و مذهبی است. بخش دیگری از این ترانه:

«من شنیده بودم مردی با عدد مٹ سیصد شما / دنیا رو تغییر مید اما کلی بیشتر از شما
 چیزی مٹ سیصد و سیزده نفر از یاران امام آخر ما / خواهند جنگید به نام دین و به نام باور ما
 یگانه یاور ما دنیا رو می‌گیره و تغییر می‌د / اما دیر نمیدونم چرا خدا تو او مدنش تاخیر می‌د»

یک - دو - دو - رپِ ارزشی مذهبی

قطعه‌های این بخش دربرگیرنده و مبلغ مفاهیم و ارزش‌های مذهبی و به طور خاص اسلامی هستند.

قطعه «اذان» از «بهرام» ترانه‌ای در مورد ماه رمضان است. بخشی از این ترانه:
 «این ماه فرصت خوبی یِ واسه توبه کردن / سخن خدا می‌پیچ تو هر کوی و برزن
 نمی‌خوام با حرفای من گریه آغاز کنی / فقط می‌خوام با صدام روزهت رو باز کنی
 هر چی کثیفی این ماه می‌زارم کنار / حداقل واسه تک ماهی توی سال»
 خواننده ضمن بیان تجربه مذهبی شخصی‌اش، مخاطب را هم به روی آوردن به مذهب دعوت می‌کند:
 «آدم بی ایمان مثل درخت بی‌شاخه / هر وقت از زندگی بودی شاکی و کلافه
 فقط یک گریز بزن به سرچشمه هستی / تا که تو هم داشته باشی تجربه مستی»

ترانه «سفر بی‌انها» از «امزپیر» و «پیشرو» به زندگی پس از مرگ و مفهوم مذهبی «معاد» اشاره می‌کند که در اسلام یکی از اصول و پایه‌های دین محسوب می‌شود. بخشی از این ترانه که به روایت‌های مذهبی مربوط به شب اول قبر هم اشاره‌ای دارد:

«شب نحص کرده کمین واسه روح سرد و خستم / آیا این واقعیت دار که می‌یاد دو مرد سر سخت؟
 چرا باس بد زندگی می‌کردی که این باش قسمت؟ / چرا تو انبوه مادیاتی و گم شدی تو شهوت؟
 سهم من از این دنیا بود دو چشم کور و حریص / وجود ثروت زیاد نفسم و کرده خبیث
 چرا دینتو به خداوند ادا نکردی با دین؟ / چرا فقط در ظاهر خودتو نشون دادی همین؟»

قطعه «انتظار» از «شهاب ساقی» و «رپ‌مذهبی» به مفهوم انتظار برای ظهور حضرت مهدی، امام دوازدهم که بخشی از عقیده مسلمانان شیعه است اشاره می‌کند. بخشی از این ترانه:

«جمعه‌ها / به یادت زنده‌ایم / عشق ما / منتظر / برا دیدنت / هر لحظه / چشم به راه
دستامون رو باز می‌کنیم به طرف آسمون / می‌گیم به خدا که این آرزومون
دست ما رو جفت کن تو دست اون / تا شاید هم ما بشیم سرباز اون»

یک - دو - سه - رپ ارزشی حکومتی

این قطعه‌ها بر اصول و ارزش‌های حکومتی تاکید ویژه‌ای دارند. در این ترانه‌ها اغلب شعارها و دیدگاه‌هایی که از طرف حکومت نسبت به مسائل مختلف بیان می‌شود، وجود دارد.

ترانه «انرژی هسته‌ای» از گروه «۰۱۱۱» نمونه شاخص این قطعه‌هاست. بخشی از این ترانه:
«انرژی هسته‌ای حق مسلم مردم ایران زمین / دشمننا واسه نفت مون کردن کمین
بذا بدونن هیچ کاری نمی‌برن پیش / آگه ی روز بیان تو خاکمون می‌شن کیش
همه آماده و گوش به زنگی / واسه خاک وطن تا حد مرگ می‌جنگی
تو رگامون جاری شهامت بسیجی / واسه همینم وای می‌سیم جلو آر.پی.جی»

ترانه «وطن پرست» از «هیچ کس» که در بخش «ارزشی ملی» به آن اشاره شد، به مفاهیم ارزشی-حکومتی هم اشاره می‌کند و همزمان در این دسته هم قرار می‌گیرد. بخشی از این ترانه:
«لان بهوشون انرژی هسته‌ای شده / بگو چرا داری سلاح هسته‌ای خودت
ایران و گرفتن پسر کشکی نیست / توی ترس شما که دیگه شکی نیست»

ترانه «آماده باش» از گروه «زذبازی» نمونه‌ای از این ترانه‌هاست. این ترانه پاسخی است به تهدیدهای امریکا در مورد حمله به ایران. ترانه از آمادگی جوانان ایرانی برای مقابله با حمله احتمالی امریکا خبر می‌دهد. بخشی از این ترانه:
«همگی به سادگی بسیج و منسجم / می‌شیم متحد از نقاط مختلف
دشمن این خاک رو می‌کنیم ما منفجر / چون ایران متعلق به این امت
ای لشگر صاحب زمان آماده باش، آماده باش»

این ترانه در عین اینکه در جهت تحکیم یک ارزش ساخته شده، همزمان به سیاست خارجی امریکا هم اعتراض می‌کند. از این رو می‌تواند در دسته ترانه‌های اعتراضی سیاسی بین‌الملل هم قرار بگیرد. بخش دیگری از ترانه:
«می‌خواین بیان شما از آمریکا / جنگ راه بندازید حالا توی آسیا
آدم کشی دیگه بس مٹ نازی / خبر ندارید هنوز گشتن نصف آفریقا
چرا خدمت نمی‌کنید توی جاهای پست؟ / چونکه اونا فقط ندارند چاهای نفت؟»

ترانه «ایران ما» از «پیشرو» و «عابد» همزمان به ارزش‌های ملی، مذهبی و حکومتی تاکید می‌کند و جوانان را برای دفاع از خاک ایران در مقابله با حمله دشمن و شهادت تشویق می‌کند. بخشی از این ترانه:

« یِ مثالِ گفتنی از جنگ و عراق / کلی گل شدن پرپر، نتیجش شد فراغ
 تو جبهه مقدس می‌دادیم ما از دست / کسایی که گفتن شهید شدن یِ معجزست
 پس همه فریاد بزنید که تو عرشیم / اسلحه به دست با وقار باشید
 جوون‌های بیدار / ای رفیق‌های هم سن و سال
 باید خجالت بکشیم از برادرای بزرگ‌تر / اونایی که جون‌شون رو دادن در راه این کشور
 اونایی که ادعا نداشتند اما بودن یِ مرد / الان نوبت ماست که بریم سراغ مرگ»

یک - دو - چهار - رپ - ارزشی محلی

در این دسته از قطعه‌ها خواننده یا گروه به محل جغرافیایی که به آن تعلق دارد اشاره می‌کند و در جهت معرفی و دفاع از این هویت ناشی از این تعلق تلاش می‌کند. این محل جغرافیایی در ابعاد کشوری می‌تواند منطقه یا شهر و در ابعاد شهری می‌تواند یک محله باشد.

ترانه «خوش آمدید به تهران» از «فلاکت» و «تهم» نمونه‌ای از این نوع قطعه‌ها است که خوانندگان تعصب‌شان به شهر تهران را ابراز می‌کنند. بخشی از این ترانه:

«از به دنیا آمدن توی تهران تا مردن / از شهرک و آپادانا تا ونک و جردن
 تیکه تیکه این زمین رو می‌پرستیم و تا آخر عمر توی تهران هستیم
 مردم از سراسر ایران میان اینجا / چون فهمیدن مَث تهران پیدا نمی‌شه هیچ‌جا»

در ترانه «شهردار» از گروه «۰۲۶۲» دو خواننده از شهریار - یکی از شهرک‌ها اطراف تهران - برای محله‌شان می‌خوانند. بخشی از این ترانه:

«نزدیک من نشو کوچولوی مامانی / چونکه برو بکس شهریار همه شرخرند»
 آنها در بخشی از ترانه‌شان برای بچه‌های تهران «شاخ و شانه» می‌کشند:
 «بیا یک کم رپ کردن بهشون یاد بدیم / فکر کن می‌خوای به یِ نهال گلایی آب بدی
 آخه ماها راس می‌گیم / رپ رو بهشون پاس می‌دیم / گاز می‌دیم / می‌خونیم و فاز می‌دیم
 از ایمان و کیو بهتون نصیحت / رپ ول کنید، کنید وصیت»

همچنین اشاره به محله‌ای که خواننده در آن سکونت دارد، که نمودی از منازعات محله‌ای درون شهری است در برخی از ترانه‌ها دیده می‌شود. مثلاً «هیچکس» در چند ترانه‌اش اشاره می‌کند به اینکه «بچه ونکم» یا «یارتو» ترانه‌ای دارد با عنوان اینکه «بچه رسالتم». گاهی حتی خواننده در ترانه آدرسش را اعلام می‌کند: «آدرسمون مشهد، میدون هفتم» (گروه «آرنا» در قطعه «مگس کش»)

گروه «پارتیزان» در قطعه «بسکتبال» از تیم بستکبال شهرشان یعنی گرگان می‌خوانند. بخشی از این ترانه:
 «همه با هم دست به دست ببریم گرگان رو بالا / دیگه سد شکست، رقیبا مردن حالا
 گرگانی اصیل و غیرت داره / ایول داره / هر تیمی جلوش بوده بد شده پاره»

اما این تعصب جغرافیایی گاهی فراتر از ساخت یک قطعه ظاهر می‌شود و نام و عنوان یک گروه رپ را تحت تاثیر قرار می‌دهد. این مسئله به خصوص در مورد گروه‌های شهرستانی دیده می‌شود. بسیاری از گروه‌های شهرستانی، کد تلفن شهرشان را به عنوان نام گروه رپ‌شان انتخاب می‌کنند.
 مثلاً گروه «۰۱۱۱» متشکل از چند جوان بابل است، «۰۲۶۲» گروه جوانان شهریار است، «۰۸۳۱» گروهی از جوانان کرمانشاهی هستند، «۰۶۱» جوانان اهوازی هستند.

اینگونه ترانه‌ها گاهی با هویت‌های قومیتی تداخل پیدا می‌کند و با استفاده از زبان‌های غیر فارسی مربوط به هر شهر همراه می‌شوند. ترانه‌های رپی به زبان‌های کردی و ترکی وجود دارند که در این دسته قرار می‌گیرند. به عنوان مثال قطعه «ارومیه شهر زیبا» از «رامینم» به زبان ترکی-فارسی در ستایش شهر ارومیه ساخته شده است.

یک - دو - پنج - رپ - ارزشی - اخلاقی

در این قطعه‌ها مخاطب از طرف خواننده به رعایت ارزش‌های اخلاقی دعوت می‌شود یا مجموعه‌ای از مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی مطرح می‌شود.

ترانه «کمک» کار مشترک «یاس» و «هیچکس» نمونه‌ای از این نوع ترانه‌هاست. این ترانه به مسئله کمک به هم‌نوع اشاره می‌کند و مخاطب را به کمک به دیگران به عنوان یک ارزش دعوت می‌کند. در بخش‌هایی از آن، شعر «بنی آدم اعضای یکدیگرند» خوانده می‌شود. بخشی از این ترانه:

«تا وقتی که زمین می‌چرخ / کمک به هم نوع واسه چی سخت؟
 همه برپا از جا دست همو بگیریم و / به جای اینکه بشینیم و نگاه کنین بینیم و
 کسی رو که لیاقت دار بهش کمک کن / خدا ریاضت داده کمک کن مردم»

همینطور ترانه‌هایی که در ستایش مقام مادر و لزوم احترام و تکریم والدین ساخته شده‌اند در این گروه قرار می‌گیرند. ترانه «هدیه به تو مادر» از «علی شمس» و «سعید» از این نوع است. بخشی از این ترانه:

«مادر زیر پای تو اند همه فرشته‌ها / حتی با نام تو، زیبا می‌شند نوشته‌ها
 دنیا رو به یِ تار موت نمی‌دم مادرِ من / بدون تا آخر عمر یار و یاورتم»

ترانه «مادر» از گروه «Fa-Territory» نمونه دیگر است. بخشی از این ترانه:
 «راس می‌گن که بهشت فقط زیر پای توست / داشتن محبت فقط واسه توست»

می‌بینی پسرت چقدر دلش واست تنگ شده / می‌شنوی صدای ناله‌هاش بیرنگ شده
من جلوی تو می‌مونم مَثِ یِ نِهال / نِهالی که غرق شده در این جنگل خیال»

ترانه «پروردگارا» از «ولفگان»، «بهرام» و «نیماشیدی» که نیایشی با خداوند است، هم از این دست ترانه هاست.
قطعه «بم» از «یاس» که به یاد زلزله بم ساخته شده از آنجایی که دربرگیرنده ارزش همدردی و نوع دوستی است می‌تواند
در این گروه قرار بگیرد.

قطعه «مرگ غرور» از «تیتان» و «هومن» که در مذمت غرور و دعوت به تواضع ساخته شده ترانه دیگری از این دسته
است.

دو - رپِ هنجارشکن دغدغه‌مند نسبت به غیر خود

قطعه‌های موسیقی رپ که در این ناحیه قرار می‌گیرند، نسبت به رعایت هنجارهای پذیرفته شده در جامعه پایبند نیستند. در این قطعه‌ها از عبارات، واژگان و توصیف‌های خلاف عرف و هنجارهای رایج در جامعه استفاده می‌شود. استفاده از کلماتی که از جانب عرف جامعه «رکیک» و «غیر اخلاقی» خوانده می‌شود، در این نوع قطعه‌ها رایج است. از سوی دیگر سازندگان این قطعه‌ها تلاش می‌کنند با استفاده از این هنجارشکنی به دغدغه‌های فراتر از مسائل شخصی خودشان بپردازند.

قطعه‌های این ناحیه را می‌توان در دو دسته پرخاشگر و خیابانی تقسیم‌بندی کرد.

دو - یک - رپِ پرخاشگر

این نوع قطعه‌ها اغلب صدای اعتراض به مسائل مختلف با زبانی خشن و هنجارشکنانه است. استفاده از ساختار و عبارات خلاف عرف و گاهی اصطلاحاً رکیک در این نوع ترانه‌ها دیده می‌شود.

دو - یک - یک - رپِ پرخاشگر اجتماعی

در این نوع قطعه‌ها بیان دغدغه غیر شخصی و اعتراض نسبت به مسائل اجتماعی دیده می‌شود. قطعه‌ها موضوعات مختلفی را شامل می‌شوند ولی دو گروه از این ترانه‌ها بیشتر به چشم می‌آیند و ترانه‌های زیادی در مورد آنها وجود دارد. «رپِ نژادپرست» و «رپِ ضد زن» این دو بخش هستند.

دو - یک - یک - یک - رپِ نژادپرست

در این نوع ترانه‌ها با استفاده از عبارات و تعبیر نژادپرستانه، تفکرات قالبی که در مورد برخی از قومیت‌ها، ملیت‌ها و مردمان دیگر کشورها در جامعه رواج دارد، بازتولید می‌شود. این نوع ترانه‌ها بیشتر در جهت تحقیر نژاد غربی، عرب و به تازگی افغان ساخته می‌شوند.

قطعه «خلیج فارس» از «ابلیس» و «حسین» نمونه‌ای از این ترانه‌ها است. این قطعه حاوی عبارات توهین آمیزی نسبت به اعراب است. بخشی از این ترانه که قابل انتشار است:

«می‌خوام بهت بگم ای عرب / جات دیگه اینجا نیست / نکن تو حتی ی لحظه صبر
آره بهت می‌گم / هستم من با تو چپ / داره بهت می‌گم من بدم می‌آد ازت»

«بلوتوث وحشت» قطعه دیگری است که در آن مضمون‌های نژادپرستانه به چشم می‌خورد. این ترانه به بهانه انتشار فیلم تجاوز به یک دختر جوان منتسب به چند افغانی ساخته شده و عباراتی بر ضد نژاد «افغان» دارد. ترانه در عین حال مخاطب را به اعمال رفتارهای نژادپرستانه دعوت و تشویق می‌کند. بخشی از این ترانه که قابل انتشار است:

«بدون نمک خوردید و نمک‌دون رو شکستید / این‌رو بدونید شماها که خیلی پستید

با کمک هم با تکیه به ایمان / همشون رو می‌ندازیم بیرون از ایران

امروز تجاوز فردا تعارض به فرهنگ / دو رو مظلومند، ولی هستند هفت‌رنگ

از سنگ قلب‌شون ندارند احساس / اوج نفرت رو من می‌کنم ابراز

چرا تو سرپال‌های ما باشه قهرمان / نقش افغان که نگاه کنه خاص و عام»

علاوه بر این در ترانه‌های بسیاری مفاهیمی با مضمون برتری نژاد «آریایی» در مقابل دیگر اقوام از جمله «غربی‌ها» به گوش می‌خورد، که زنده‌کننده شعارهای نژادپرستانه رایج در دوران جنگ جهانی دوم است.

دو - یک - یک - دو - رپ ضد زن

موسیقی رپ حتی در غرب هم به طور عمومی موسیقی‌ای ضدزن شناخته می‌شود. بکار بردن الفاظ تحقیرآمیز نسبت به زن و ترسیم جایگاهی تنزل یافته از زن در موسیقی رپ سابقه‌ای به اندازه این سبک موسیقی دارد. (۴) خوانندگان زن هم حداقل در آغاز این موسیقی جایگاهی در بین رپ‌کن‌ها نداشتند. هر چند در سال‌های بعد ورود خواننده‌های زن به موسیقی رپ ژانری با عنوان «رپ زنان» را پدید آورد. این ویژگی رپ غربی در رپ فارسی هم دیده می‌شود. در رپ فارسی به جای واژه دختر از واژه «داف» استفاده می‌شود. «داف» واژه‌ای به زبان «عبری» و به معنی دختر است. (۵) اما به کار بردن آن در رپ فارسی در معنای دختر در جایگاهی تنزل یافته و تحقیرآمیز است.

قطعه «گرچه صفت» از «امیرتتلو» و «بابک تیغه» ویژگی‌های یک «داف» را اینطور توصیف می‌کند:

«دافی‌ها دوس داشتن نیست تو ذات‌شون / ی روز با منن، ی روز با توان، ی روزم با اون

گرچه صفتا نمی‌دونن عشق چیه / دافیا گرچه صفتن این ارثی

دختر رو بی‌خیال، بخند به ریشش / به حرفم گوش بده ببین چی می‌ش

نذار فکر کن اسکلی تو پیشش / اگ واست شاخ شد بده تو پیشش»

قطعه «گرچه نره» از «امیرتتلو»، «طعمه» و «تهی» هم توصیف دیگری از زن یا همان داف ارائه می‌دهد. بخشی از این ترانه:

«عشق یعنی زندگی را باختن / چند سالی با هر الاغی ساختن

نذار دختر رو سرت غر بزنه / چون کلک‌ترند از گرچه نره

صندوق صدقه بنذار سکه دلو / ولی نده دست دافای نصفه ولو

اگه دافت غول بدون واسه پول / آخرش می‌ذار می‌ر، می‌مونی تو با ی توله»

قطعه «باغ وحش» کار مشترک «رضا پیشرو»، «فلاکت»، «امیرتتلو»، «اردلان» و «تهی» اوج نگاه تحقیرآمیز رپ فارسی به زن است. در این ترانه جریان یک پارتی توصیف می‌شود و در بخش‌های مختلف ترانه «داف» از جنبه‌های مختلف به حیوانات مختلفی مانند گربه، کلاغ، میمون، قورباغه، جغد، دلفین، روباه، گربه-سگ، خرس، گوزن، پنگوئن، خر، گاو، کفتار، مار و موش کور تشبیه می‌شود.

در این میان مبنای ارزش‌گذاری دختر در موسیقی رپ «دست‌نخوردگی داف» است که اشاره به مسئله بکارت دختران دارد. همانطور که در بخشی از ترانه «۱۰۰۱ شب» گفته می‌شود:

«بهم دادن ۵۰ از نمره ۲۰ / چون دافم دست‌خورده نیس»

یا «تهی» در قطعه «رقص اندام» می‌گوید:

«اینکه چی بودی، چی هستی برام مهم نیست / مهم این که دافم دست‌خورده نیست»

عبدالله مقدمی در مقاله «از مفاهیم عرفانی تا داف فانتری، نگاهی به ترانه‌های رپ فارسی» نگاه موسیقی رپ فارسی به زن را اینطور توصیف می‌کند: «در این موسیقی نگاه به زن به شکل کامل معطوف به جنسیت و سکس است. در واقع جنس مونث در این نوع موسیقی - غالباً مرد سالارانه - جنسی است که در مهمانی‌ها و پارتی‌ها باید جذب خواننده جوان بشود و با او برقصد و پشت هم الکل بنوشد و باعث بشود رقابیش از حسادت داشتن داف خوش‌هیکی چون او بسوزد و در نهایت همراه خواننده به اتاق خواب برود برای جنگ تن به تن!! نگاه سکسی، بدون پرده و بی‌ابهام ترانه‌های رپ به زن باعث پاک شدن مطلق جایگاه معشوقی او شده است. در این ترانه‌ها زن‌ها هدف هستند، هدفی برای رقص و سکس!» (۶)

دو - یک - دو - رپ پرخاشگر سیاسی

این نوع ترانه‌ها بیان دغدغه‌هایی نسبت به مسائل سیاسی و با زبان خشن و بی‌پروا هستند. در این نوع ترانه‌ها گاهی مجموعه حکومت شامل ساختارها، جریان‌ها، نهادها یا شخصیت‌های حکومتی با الفاظ توهین‌آمیز مورد خطاب قرار می‌گیرند. در مفاهیم این ترانه‌ها اغلب تغییرات ساختاری در حکومت طلب می‌شود و از مخاطب برای تلاش در جهت تحقق این تغییرات دعوت می‌شود.

اکثر قطعه‌های گروه «دیو» و ترانه‌های سیاسی که توسط چند خواننده رپ زیر عنوان «۰۵۱» ساخته می‌شود از جمله این ترانه‌ها هستند.

دو - دو - رپ خیابانی

این نوع ترانه‌ها را می‌توان قطعه‌هایی دانست که بخشی از یک خرده‌فرهنگ خیابانی هستند. این ترانه‌ها بخشی از ویژگی‌های خرده‌فرهنگ‌شان را تشریح می‌کنند و نگاهی ستایش‌آمیز و گاهی نوستالژیک به آن دارند. در رپ فارسی،

ترانه‌هایی دیده می‌شود که به ارزش‌های خرده‌فرهنگ جاهلی قدیمی در ایران نزدیک هستند. همچنین ترانه‌هایی با ارزش‌های فرهنگ گنگستری غربی دیده می‌شود.

از آنجایی که در فضای شهری، محل تولد، رشد و عرضه هر دو خرده‌فرهنگ «جاهلی» و «گنگستری» تا حدودی محیط خیابانی است، نام «رپ خیابانی» برای این بخش انتخاب شده است. پیش از این نصیر مشکوری در تقسیم‌بندی‌ای که بدان اشاره شد از عبارت «رپ خیابانی» به منظور دیگری که تا حدی نزدیک به مقصود نگارنده است، استفاده کرده است.

دو - دو - یک - رپ جاهلی

در این نوع ترانه‌ها فضای خرده‌فرهنگ «جاهلی»، «لوطی‌گری» یا «دش‌مشتی‌گری» دیده می‌شود. این خرده‌فرهنگ از قدیم در ایران وجود داشته و با حرکت جامعه از زندگی سنتی به زندگی مدرن در ده‌های اخیر کمرنگ شده است. این ترانه‌ها نگاه ستایش‌آمیز و نوستالژیکی به این خرده‌فرهنگ دارند و از عناصر و ارزش‌های آن با دیدی مثبت یاد می‌کنند. سبک زندگی خاص زندگی جاهلی در این ترانه‌ها توصیف می‌شود و بر ارزش‌های سنتی در مقابله با ارزش‌های مدرن تاکید می‌شود.

در این نوع ترانه‌ها به دو وسیله «قمه» و «قلیان» و جایگاه آنها در زندگی سنتی جاهلی تاکید خاصی می‌شود و در پاره‌ای از اوقات نقش این دو وسیله در حد ابزارهای مقدس بالا برده می‌شود. «رفاقت» و «مرام» مسئله اصلی این ترانه‌هاست. در این ترانه‌ها تاکید ویژه‌ای روی این عناصر می‌شود و با نگاهی ستایش‌آمیز از پابندی به آنها سخن گفته می‌شود.

قطعه «تریپ‌ما» از «هیچکس» و «رویل» نمونه‌ای از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:
 «قدم‌هامون سنگین وقتی راه می‌ریم / تیریپ بکس مون رو همینجا می‌گیم
 قمه‌ها به کمر زیرلب این جمله رو می‌خونیم / خدا تو جنگل آسفالت بذار زنده بمونیم
 هنوزم بکس ما با مرام / می‌ذارن تیریپ معرفت رو برا من
 قمه‌ها دست‌شون، شروع می‌ش رقص قمه / مستونه می‌رقصند هر چند هیجان کمه»
 خواننده در پایان هم‌نوعانش را با عبارت «لات‌های بی‌خطر» توصیف می‌کند.

قطعه «رفقا» از «ابلیس» و «مستر کیلر» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:
 «رفقا همه هستن پشت سر هم / ماها هستیم یک روح در صدها بدن
 حالا رفقایی که هستن پشت سر من / همه قمه‌ها بالا، غلافا به تن»

گاهی هم ترانه نگران از کمرنگ شدن این عناصر در زندگی امروزی شکوه می‌کند. بخشی از ترانه «شهر گمشده»:
 «مرام کنار رفت اومد به جاش قانون»

حال و هوای برخی از این ترانه‌ها بی‌شبهت به آثار سینمایی مسعود کیمیایی، فیلم‌ساز ایرانی نیست.

دو - دو - دو - رپ گسنگتری

این ترانه‌ها در حال‌وهوای خرده‌فرهنگ «گسنگتری» ساخته شده‌اند. خرده‌فرهنگی غربی که سابقه‌ای برای آن در جامعه ایرانی دیده نشده است. از ویژگی‌های آن اقدامات خلاف‌کارانه و مقابله با پلیس است که به عنوان ارزش شناخته می‌شوند. در فرهنگ هیپ‌هاپ غربی تعابیری از قبیل «پلیس را بکش» دیده می‌شود (V)، که در رپ فارسی هم برای تقلید از این مفاهیم تلاش‌هایی انجام شده است.

از آنجایی که سابقه چنین خرده‌فرهنگی به شکل غربی آن در جامعه ایرانی دیده نمی‌شود قطعه‌های این بخش هم شمار اندکی دارند و همگی تقلیدی از نمونه‌های خارجی هستند.

قطعه «دزدی» از «پیشرو»، «نرگل»، «علی‌کینگ»، «گنگ‌من» و «تی‌اچ» نمونه‌ای از این ترانه‌هاست. این ترانه توصیف ماجرای یک دزدی است و فضایی را شرح می‌دهد که گروه دزدان پس از سرقت بانک در حال فرار هستند و پلیس هم به دنبال آنهاست. بخشی از این ترانه:

«حالا هرچی ماشین مامور پشتم / هرکی تو این ماشین به فکر کشتن
صدا پلیس رو می‌شنوم بهم می‌گ ایست / توی گنگ‌بازی نمره ما هستش بیست
من هنوز ی گنگ‌ستم / ی غارتگر کثیف / راهم نداره
هستم بهترین / تو دزدی از من کمترین (کمتر هستید)»

سه - رپ هنجارگرای بی‌دغدغه نسبت به غیر خود

قطعه‌های موسیقی رپ که در این ناحیه قرار می‌گیرند، نسبت به رعایت هنجارهای جامعه حساس هستند و محصولاتشان را در چارچوب هنجارهای موجود تهیه می‌کنند. کلمات، اصطلاحات و عباراتی که در این قطعه‌ها استفاده می‌شود منطبق با زبان پذیرفته شده در عرف جامعه است. از طرف دیگر سازندگان این قطعه‌ها علاقه‌ای به طرح مفاهیم غیرشخصی و اجتماعی ندارند و در آثارشان بیشتر به مسائل حوزه شخصی خودشان می‌پردازند. قطعه‌های این بخش از موسیقی رپ معمولاً کمتر از قطعه‌های سه ناحیه دیگر مورد توجه قرار می‌گیرند چرا که در این بخش سایر ژانرهای موسیقی از قبیل سنتی، پاپ و راک هم فعال هستند و محصولات فراوانی تولید می‌کنند و تجربه بیشتری از ژانر نوپای رپ دارند.

سه - یک - رپ عاشقانه

قطعه‌های عاشقانه که قدمتی به تاریخ موسیقی دارند در رپ هم دیده و شنیده می‌شوند. بخشی از ترانه‌های رپ عاشقانه در سبک رپ-پاپ هستند که تلفیقی از سبک‌های رپ و پاپ است و به‌وسیله دو خواننده (یکی رپ و دیگری پاپ) خوانده می‌شوند.

قطعه‌های «گفتم نرو» از «یاس» و «رضا صادقی»، «لاولس» از گروه «۰۱۱۱» و «نه اصلا» از «یاس» در این دسته هستند.

بخشی از ترانه «عشق واقعی» از «هومن»، «ساشا» و «تیتان» که در این دسته قرار می‌گیرد:

«فکر نکن کم الکی هستم / من همون اسب تک‌شاخ سفید تو هستم
دوست داشتنت واجب می‌ش / تازه داره جالب می‌ش
من عشق رو تو چشای تو درک کردم / وقتی با تو بودم بدیا رو ترک کردم»

سه - دو - رپ ضدعاشقانه

ترانه‌های ضدعاشقانه که چند سالی است فضای موسیقی پاپ ایرانی را تسخیر کرده‌اند در سبک رپ هم مشاهده می‌شوند. البته تعداد و سابقه این ترانه‌ها که به عنوان «ترانه‌های واسوخت» شناخته می‌شوند در موسیقی رپ بسیار کمتر از موسیقی پاپ است.

قطعه «خاطرات مرده» از گروه «۰۱۱۱»، قطعه «اشکات و پاک کن» از «گاندی»، قطعه «منه دیوونه رو باش» از «عابد» از این نوع ترانه‌ها هستند.

بخشی از قطعه «لست دنس» از گروه «۰۱۱۱» که در این دسته قرار می‌گیرد:

«بهم کردی خیانت / لعنت به تو
داشتیم کلی حکایت / لعنت به تو
دل شیشه‌ایم رو شکست / دل سنگ تو»

سه - سه - رپ وصف حال

در این ترانه‌ها، خواننده‌ها یا گروه‌های رپ از اوضاع و احوال شخصی خودشان می‌گویند.

قطعه «قصه ناخواسته» از «آیت» و «دوزخ» ترانه‌ای از این نوع است. بخشی از این ترانه:

«می‌دونم از بچگی چی خواستم؟ / ی رفیق بامرام که هیچ وقت نداشتم
همیشه تنها بودم، بودم به درون خود / ولی حالا شده دنیا، همین خب
ی روز واسه رفیق حاضر بودم جون بدم / ولی هیچ رفاقتی نمونه که من بگم
رفیقای من بهترین بودن تو دنیا / ولی امروز بگذر تو می‌شه تنها»

«یک لحظه خوشی» از «تیب» و «ایکس-او» در مورد خوشی و خوشحالی نمونه دیگری از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:

«لحظه‌ها تلف می‌شن، یکی یکی می‌رن به باد / شب و روز می‌گذره خاطره‌ها می‌مونه با یاد
بیخیال غم و غصه خوشی توی خون ما / خوشی برای ما هدف اینم اعتقاد ما

بیايد همه با هم خوش باشيم حتى يك دقيقه / اين دقيقه به آدم عمر بلند مي‌د

ترانه «اون منم» و تعدادی از قطعه‌های قدیمی «هیچ کس» که در مورد اوضاع و احوال خود و دوستانش می‌خواند نمونه‌های دیگری از این نوع هستند.

تعدادی از ترانه‌های رضایی‌شرو از جمله «هدیه»، «پدر»، «باید برم» که در مورد اوضاع خانوادگی‌اش می‌خواند هم در این دسته قرار می‌گیرند.

چهار - رپ - هنجارشکن - بی دغدغه نسبت به غیر خود

قطعه‌های موسیقی رپ که در این ناحیه قرار می‌گیرند، نسبت به رعایت هنجارهای پذیرفته شده در جامعه پایبند نیستند. در این قطعه‌ها از عبارات، واژگان و توصیف‌های خلاف عرف و هنجارهای رایج در جامعه استفاده می‌شود. استفاده از کلماتی که از جانب عرف جامعه «رکیک و غیر اخلاقی» خوانده می‌شود، در این نوع قطعه‌ها رایج است. همچنین سازندگان این قطعه‌ها علاقه‌ای به طرح مفاهیم غیرشخصی و اجتماعی ندارند و در آثارشان بیشتر به مسائل حوزه شخصی یا درون گروهی می‌پردازند.

قطعه‌های این ناحیه را می‌توان در دو دسته «بی قیدوبند» و «مجادله (کل کل)» تقسیم‌بندی کرد.

چهار - یک - رپ - بی قیدوبند

ترانه‌های حاوی توصیف لحظات و تجربه‌های شخصی زندگی که در آنها هنجارهای رسمی جامعه رعایت نشده است. قطعه‌هایی حاوی توصیف شرکت در پارتنری یا مصرف مواد مخدر در این گروه قرار می‌گیرند.

چهار - یک - یک - رپ - پارتنری

ترانه‌های رپ فراوانی با موضوع پارتنری یا مهمانی‌های جوانانه ساخته شده است. این موسیقی بخاطر ریتم خاصش گاهی در پارتنری‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و از این رو ترانه‌هایی به همین منظور آماده شده‌اند. این ترانه‌ها توصیف رقص، مصرف انواع مشروبات، سکس و سایر اعمالی است که در پارتنری انجام می‌شود.

برخی قطعه‌های «امیر تتلو» از جمله «۱۰۱شب» و «ریتیم شرقی»، قطعه «رقص اندام» از تهی و ابلیس، قطعه «پارتنری» از «زدبازی»، در این بخش قرار می‌گیرند.

چهار - یک - دو - رپ - مواد مخدر

این قطعه‌ها توصیف‌کننده فضای مصرف مواد مخدر هستند. گاهی خواننده، مخاطب را برای همراهی با خودش به مصرف مواد دعوت می‌کند.

یکی از قطعه‌های گروه «زدبازی» نمونه‌ای از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:
 «خط‌های کوکائین و اکستسی / نرِ امشب تو حس کسی
 تا بتونین همتون مٹ سیجل و ام.جی پت بشین
 آره کوچولو با ام.جی خلاف سنگینه / کی می‌گه هر کی می‌زنِ مواد غمگینِ؟
 پودر رو می‌کشیم بالا ما با دماغا حالا / می‌پریم بالا پایین مٹ کلاغا ماها»

قطعه مشترکی از «فلاکت»، «دیاکو» و «نانا» نمونه‌ای دیگری از این قطعه‌ها است. بخشی از این ترانه:

«من نعشم، من نعشم، من نعشم
 من مٹ موشم / پس کوش پنیر؟
 عقل توی کله بود / از توش پرید
 با من هم کام شو / محالِ از هوش نری»

چهار - یک - سه - رپِ سرخوش

ترانه‌هایی که توصیف اوضاع و احوال شخصی خواننده یا گروه هستند. در واقع ترانه‌های این بخش با ترانه‌های بخش «وصف حال» موضوع یکسانی دارند و تفاوت‌شان فقط در رعایت هنجارهای جامعه است که در ترانه‌های این بخش رعایت نمی‌شود.

ترانه «تابستون کوتاهه» نمونه‌ای از این دست قطعه‌ها است. گروه «زدبازی» در این ترانه تعطیلات تابستانی جمع دوستانه‌ای را توصیف می‌کند. تعطیلاتی که با انواع و اقسام تفریحاتی همراه بوده که بخشی از آن طبق هنجارهای جامعه «تفریحات ناسالم» شناخته می‌شود.

چهار - دو - مجادله (کل کل)

این نوع قطعه‌ها بخش عمده‌ای از ترانه‌های رپ را تشکیل می‌دهند و تقریباً هر خواننده و گروهی حداقل یک ترانه از این نوع دارد. قطعه‌ها حاوی مجادلات کلامی بین رپ‌کن‌ها و گروه‌های رپ فارسی و تلاش برای توصیف جایگاهی بالا از خود در رپ فارسی در این دسته قرار می‌گیرند. رپ‌کن‌های ایرانی دلیل گرایش به ساخت این نوع ترانه‌ها را وجود چنین سنت و سبکی در رپ غربی عنوان می‌کنند.

چهار - دو - یک - رپ - تعریف از خود

در این دسته ترانه‌ها خواننده تلاش می‌کند تا حد ممکن از خود و هنرهایش در رپ فارسی تعریف کند و خود را هنرمند بی‌رقیب این عرصه معرفی کند. این دسته ترانه‌ها به طور عام خطاب به همه رقبا خوانده می‌شوند تا دیگران حساب کار دست‌شان بیاید.

قطعه «شهردار» از «ایمان» و «کیومرث» (گروه ۰۲۶۲) نمونه‌ای از این ترانه‌هاست. بخشی از این ترانه:

«اگه من پادشاهم رپم تو کنیزی / رپ تو وجودم به صورت غریزی
توی همه دعوایا نفر اولم / توی رپ خوندن من از همه سرترم»

«هیچکس» در ترانه «پدرخوانده» ادعای پدرخواندگی رپ فارسی را مطرح می‌کند و جایگاه خودش در رپ ایران را اینطور توصیف می‌کند:

«واسه رپ ایران می‌مونم مثل پدر / پس شماها هستین واسم مثل پسر
وقتی من رپ کن شدم، شماها حرکت زن بودید / شماها شب و روزتون فکر من بودید
با واژه‌ها می‌ساختم چه جمله‌ها / تا که گفتید سروش یاد بده با ماها»

«دکتر کی.او.کی»، «فریاد»، «ابی» هم در قطعه «من چن ساله» در وصف خودش اینطور می‌گویند:

«اگه ازم بد می‌آید آهن‌گام و گوش نکن / من بالام و تو پایین، قسمت جوش نخور
من رپ رو نمی‌خونم واسه شهرتش / کارم می‌ره بالا بخاطر قدرتش
حق با من / راهم / بارم / نامم / کارم»

قطعه‌ای مشترک از گروه «زدبازی» و «هیچکس» نمونه دیگری از این ترانه‌هاست که فراتر از رپ فارسی ادعای تسلط بر رپ خاورمیانه را مطرح می‌کند:

«رپ خاورمیانه قفل / دست ماست کلید
اگه دست کس دیگست / ثابت کنید راس می‌گید
من با خدا قرارداد رپ فارس رو بستم / اثرش پایین هست، بین انگشت شستم»
در بخش دیگری از این ترانه تکلیف دیگر رپ‌کن‌ها هم مشخص می‌شود:
«رپ‌کن‌های آشغال نسل جدید / رپ رو ول کنید، بابا واسه ماها دس بزیند»

چهار - دو - دو - رپ - مرید-مرادی

این قطعه‌ها یادآور رابطه‌های شاگرد-استادی، مرید-مرادی، نوچه-لوطی و ارادت‌مندی است که سنت و تاریخ جامعه ایرانی فراوان دیده می‌شود. در این ترانه‌ها ادعاهایی که در ترانه‌های نوع قبلی مطرح می‌شد توسط عده‌ای پذیرفته شده است و حالا این عده نسبت به جایگاه بالای یک رپ‌کن در رپ فارسی ابراز ارادت و وفاداری می‌کنند.

«دیاکو» و «رضا پیشرو» در ترانه «پدرخوانده من» که روی ملودی فیلم «پدرخوانده» اثر «فرانسیس فورد کاپولا» خوانده شده نسبت به «سروش هیچکس» مدعی پدرخواندگی ابراز ارادت می‌کنند. بخشی از این ترانه:

«واسه من مَثِ یِ پدری، می‌فهمی؟ / شاید نبودن با تو باشه بی‌عقلی
 تو حتی با مشکلات منم می‌جنگی / پس آروم می‌شم که با منی بی‌تردید
 نمی‌تونم به تو نزدیک بشم هیچ‌وقت / واسه من مَثِ پدری، واسه همه هیچکس
 تو این مدت تو چیزایی رو یادم دادی / که من عوض شدم
 می‌خوام کنارم باشی، تربیت کنی پسر گمراهت رو / هر جا بری من می‌ام دنبال تو
 تو یِ مردی و من درک می‌کنم پدر / هیچ وقت از کنار تو نمی‌تونم من برم
 پدرخوانده! من پدری نداشتم / تو موندی واسم، ولی پدر من گذاشت رفت»

«رضا پیشرو» که در قطعه قبلی در ابراز ارادت به «سروش هیچکس» می‌خواند، در قطعه «پیشرو شهر رپ» مورد ارادت قرار می‌گیرد. چند رپ‌کن جدیدتر از او به نام‌های «اسارت»، «آرمین»، «حسن ویولتر» و «آرش اشک» در این ترانه در وصف «رضا پیشرو» می‌خوانند و به او ابراز ارادت می‌کنند و حتی برای اهدای جان‌شان اعلام آمادگی می‌کنند. بخشی از این ترانه:

«پیشرو رپ، منم پشتشم / می‌تونم حتی براش کشته شم»

چهار - دو - سه - رپ تمسخر و تحقیر دیگری

در این ترانه‌ها، رپ‌کن یا گروه رپ معمولاً گروه یا رپ‌کن دیگری را هدف می‌گیرد و برای او خط و نشان می‌کشد. گاهی در ضمن تمسخر و تحقیر و عملکرد او در رپ فارسی، الفاظ رکیک هم بکار گرفته می‌شود و به توهین به طرف مقابل منجر می‌شود.

تعدادی از ترانه‌های گروه «زدبازی» در این بخش قرار می‌گیرند. بخشی از یکی از ترانه‌های این گروه:

«با سامان ویلی تیریب کل داری؟ / پس داری به جهنم بلیط مجانی
 این دفه تکی می‌خوانم، گر چه دو تاییم / راستی یادم رفت بیرسم، بچه کجایی؟
 خوشتیپ‌های پایین یا جوادای بالا؟ / چون امثال شما نیستند طرفای ماها
 جوادا نگین چرت و پرت از ویلسون / راکت‌ها رو بردارید، پارک ملت، بدمینتون
 بابا برید شمال، بزیند کلوچه / شبا برید خونه قبل اینکه غروب ش»

در قطعه «جنگ خیابونی» از گروه «ساطر» علاوه بر تحقیر، طرف مقابل به درگیری فیزیکی هم تهدید می‌شود. بخشی از این ترانه:

«روانی و کله‌خریم ما داش / آره گندتون رو هم می‌کنیم ما ناکار»

بیین اگه با ما نباشی تو سازگار / نفلت می‌کنیم با چند مشت کارساز»

گاهی این کل‌کل‌ها و خط و نشان کشیدن‌ها به تهدید به قتل طرف مقابل هم کشیده می‌شود. «تهی» و «رضا پیشرو» در قطعه «بگو سلام» اینطور می‌خوانند:

«شما بلند شید و بزرگان رو تشویق کنید / بعد منتظر باشید تا بهتون تصدیق بدیم
ولی اگه شاخ بشی / می‌آم تو رو می‌گیرم / می‌زنم / می‌کشم / حبسش می‌کشم
بدونی که می‌تونم / بفهمی که دیوونم / خبر کشتنت رو تو روزنامه‌ها بخونم»

این تحقیر و توهین‌های طرف مقابل گاهی با شدیدترین الفاظ اصطلاحاً رکیک و ناهنجار همراه می‌شود و طرفین علاوه بر طرف مقابل، اعضای خانواده او را هم از این الفاظ بی‌نصیب نمی‌گذارند.
به عنوان نمونه «دیاکو»، «پیشرو»، «فلاکت» و «گنگ‌من» در قطعه‌ای گروه «زدبازی» را این چنین خطاب می‌کنند.
«ساسی مانکن»، «حسین نقطه» و «علی یلی» هم در قطعه‌ای «سروش هیچکس» و «رضا پیشرو» را این گونه مخاطب قرار می‌دهند و رابطه پدرخواندگی-پسرخواندگی آنها را به تمسخر می‌گیرند.

چنین فضای آشفته و توهین‌آمیزی گاه مورد اعتراض خود خوانندگان رپ هم قرار می‌گیرد. مثلاً «تهم» در قطعه «دیس به همه» خطاب به همه رپ‌کن‌ها می‌گوید:
«همه شماها شاخین / واسه ماها گولاخین
اما کلی می‌خندیم / آهنگاتون رو می‌شنویم»

نتیجه‌گیری

همچنان که مشاهده شد تنوع و گوناگونی موضوعی قطعه‌های رپ در سطح بسیار بالایی قرار دارد. تقریباً در مورد اکثر موضوعات مطرح در جامعه می‌توان ترانه‌ای رپ یا اشاره‌ای در ترانه‌ای رپ پیدا کرد. این نشان از قابلیت و پتانسیل بالای این سبک موسیقی به عنوان ابزاری برای بیان موضوعات و مسائل گوناگون است. ابزاری که در شرایط امروز جامعه ایرانی با گسترش و فراگیر شدن تکنولوژی‌های ارتباطی در کنار ابزارها و قالب‌های پیشین همانند مقالات و یادداشت‌های نشریات و مطالب و پست‌های وبلاگی می‌تواند وسیله جدیدی برای ابراز و انتقال موضوعات و تفکرات رایج در جامعه باشد.

در چنین شرایطی است که می‌توان از کارکرد رسانه‌ای موسیقی رپ و موسیقی رپ به عنوان یک رسانه جدید سخن گفت (۸)، رسانه‌ای که می‌تواند حامل و ناشر اندیشه‌ها و پیام‌های متنوع روز شهروندان جامعه متناسب با ذائقه و سلیقه نسل جدید جامعه باشد.

آنچه پس‌نهایی شدن و تکمیل این طبقه‌بندی می‌تواند مورد توجه قرار گیرد، تحلیل یافته‌های این طبقه‌بندی است. همان‌طور که گفته شد هر کدام از موضوعات شناسایی شده در موسیقی رپ، ریشه در مسئله‌ای خاص اجتماعی دارند و موقعیت اجتماعی خاصی را توصیف و روایت می‌کنند. تحلیل و ریشه‌یابی هر کدام از این مسائل و موقعیت‌ها فراتر از این مقاله است و مقالات متعدد دیگری را می‌طلبد.

مثلاً مشاهده ترانه‌هایی با موضوع نژادپرستی، می‌تواند نشان از زنده شدن و گسترش این نوع تفکرات در قشرها و لایه‌هایی از جوانان باشد که باید مورد بررسی قرار گیرد. یا شناسایی گونه «رپ موادمخدر» شاید نشان از گسترش مصرف مواد مخدر در میان جوانان و مهم‌تر از آن تلاش برای ارائه وجهه مثبت از آن در بین برخی جوانان و در واقع تغییر فرهنگ مصرف مواد مخدر باشد. یا مشاهده حوزه‌های «رپ ارزشی ملی» و «رپ ارزشی مذهبی» و تلاش برای تلفیق این دو حوزه ممکن است نشانه‌ای از تداوم علاقه نسل جدید به تلفیق دو گفتمان ملی و مذهبی در عرصه هویت‌یابی، همچون نسل پیشین باشد. یا مشاهده «رپ جاهلی» را شاید بتوان شاهدهی بر وجود شرایط عبور جامعه از موقعیت سنتی به مدرن و مقاوت‌های مرحله گذار تصور کرد. «رپ ارزشی محلی» شاید شبیه همان چیزی باشد که از آن با عنوان عصبیت‌های محلی در جهت مقابله با فرایند جهانی‌سازی یاد می‌شود. بخش‌های «رپ وصف‌حال»، «رپ سرخوش» و «رپ مجادله» شاید هر کدام به نحوی نشانه‌های رشد فردگرایی در سالهای اخیر در جامعه ایرانی باشند.

صحبت درباره هر کدام از این فرضیات احتیاج به زمان و فضای مناسبی دارد و هر کدام در جای خود می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

پی‌نوشت:

1- Shuker, Roy, (1998), "Key Concept in Popular Music", London: Routledge

۲- دسترسی به این لینک از طریق آدرس زیر امکان‌پذیر است:

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_hip_hop_genres

۳- مشکوری، نصیر، «موسیقی هیپ‌هاپ یا کوچه بازاری»، سایت تهران‌اونیو، آدرس مطلب:

<http://www.tehranavenue.com/print.php?ln=fa&id=610>، تاریخ مشاهده: ۲۵ آذر ۱۳۸۶

۴- جمشیدنژاد، نینا، «رپ، ارائه تصویر تنزل‌یافته از زن و رفتار جنسی نوجوانان امریکا»، مجله اینترنتی هفت‌سنگ،

آدرس مطلب: [http://www.7sang.com/mag/2008/02/01/undergroundmusic-](http://www.7sang.com/mag/2008/02/01/undergroundmusic-underground_music_rap_music_lyrics_sexual_behaviour_among_youth.php)

[underground_music_rap_music_lyrics_sexual_behaviour_among_youth.php](http://www.7sang.com/mag/2008/02/01/undergroundmusic-underground_music_rap_music_lyrics_sexual_behaviour_among_youth.php)، تاریخ مشاهده:

۱۲ بهمن ۱۳۸۶

۵- سمایی، مهدی، فرهنگ لغات زبان مخفی، چاپ ششم، تهران: نشر مرکز ۱۳۸۲، صفحه ۵۱

۶- مقدمی، عبدالله، «از مفاهیم عرفانی تا داف فانتزی، نگاهی به ترانه‌های رپ فارسی»، مجله اینترنتی هفت‌سنگ، آدرس

مطلب: [http://www.7sang.com/mag/2008/02/01/undergroundmusic-](http://www.7sang.com/mag/2008/02/01/undergroundmusic-underground_music_persian_rap_lyrics.php)

[underground_music_persian_rap_lyrics.php](http://www.7sang.com/mag/2008/02/01/undergroundmusic-underground_music_persian_rap_lyrics.php)، تاریخ مشاهده: ۱۲ بهمن ۱۳۸۶

۷- کوثری، مسعود، «موسیقی زیرزمینی در ایران»، مجله اینترنتی هفت‌سنگ، آدرس مطلب:

[http://www.7sang.com/mag/2007/12/07/undergroundmusic-](http://www.7sang.com/mag/2007/12/07/undergroundmusic-underground_music_iran_masoud_kowsari.php)

[underground_music_iran_masoud_kowsari.php](http://www.7sang.com/mag/2007/12/07/undergroundmusic-underground_music_iran_masoud_kowsari.php)، تاریخ مشاهده: ۲۵ آذر ۱۳۸۶

۸- مولایی، محمد مهدی، «موسیقی زیرزمینی، از هنر تا رسانه»، مجله اینترنتی هفت‌سنگ، آدرس مطلب:

http://www.7sang.com/mag/2007/12/07/editorial-underground_music.php، تاریخ مشاهده: ۲۵

آذر ۱۳۸۶